Instytut Zachodni
Institute for Western Affairs

Z ARCHIWUM
INSTYTUTU ZACHODNIEGO

Nr 48
23.12.2025

Zdjęcia z zakładu „Foto-Stewner" z nazistowskiej uroczystości w okupowanym Poznaniu

Bogumił Rudawski

Spośród ponad 7,5 tys. fotografii, które są częścią zbiorów Archiwum II Wojny Światowej IZ, dużą grupę stanowią zdjęcia z wizyt różnych funkcjonariuszy niemieckich oraz uroczystości nazistowskich w *Gauhauptstadt Posen*, stolicy Kraju Warty. Do tej grupy zakwalifikować można pięć fotografii, znajdujących się obecnie pod sygnaturą IZ Dok. IV-145, pochodzących z zakładu fotograficznego „Foto-Stewner".

Ernst Stewner (1907-1996) był niemiecko-polskim fotografem, który od lat trzydziestych mieszkał i tworzył w Poznaniu. Po wybuchu wojny przejął on zakład fotograficzny Kazimierza Gregera (1887-1967), słynnego fotografa Powstania Wielkopolskiego i jednego z filarów poznańskiego środowiska fotografików, który został wysiedlony do Generalnego Gubernatorstwa. Greger spędził okupację na wygnaniu i do Poznania nigdy już nie wrócił; zmarł w Warszawie i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim. Stewner, który w Poznaniu pozostał do 1945 r., był z kolei jednym z najważniejszych fotografików, działających w okresie okupacji. Jego fotografie były i są powszechnie znane i reprodukowane. Fotograf uwieczniał miasto – jego architekturę,

Redakcja:
Bogumił Rudawski

Korekta:
Hanna Różanek

Instytut Zachodni
im. Z. Wojciechowskiego
ul. Mostowa 27A
61-854 Poznań

tel. (+48) 61 85 27 691
izpozpl@iz.poznan.pl
www.iz.poznan.pl

mieszkańców, przyrodę. Mniej znane są jego zdjęcia ukazujące okupantów. O tym, że wspomniane zdjęcia pochodzą z zakładu Stewnera, zaświadczył Józef Adamczewski, który w czasie wojny pracował tam jako fotolaborant, a w 1962 r. przekazał pięć zabranych z zakładu fotografii Instytutowi Zachodniemu.

J. Adamczewski nie wymienił autora zdjęć, nie wskazał także, co dokładnie na nich udokumentowano. „Przedstawiają one – jak pisał ogólnie – Greisera i jeszcze paru dygnitarzy hitlerowskich". Faktycznie na jednej z fotografii rozpoznać można, stojących na niewysokim podium, gauleitera Arthura Greisera oraz generała artylerii Waltera Petzla, dowódcę XXI okręgu wojskowego na Kraj Warty, którzy najprawdopodobniej odbierają defiladę wojskową. Na pozostałych fotografiach widać wysokich rangą funkcjonariuszy, którzy obserwują wydarzenie oraz – w swobodniejszej chwili – rozmawiają ze sobą. Na jednym ze zdjęć dostrzec też można orkiestrę oraz wóz, należący przypuszczalnie do ekipy kamerzystów. Całość dzieje się przed gmachem uniwersytetu w Poznaniu. Z dużą dozą pewności można założyć, że fotograf uwiecznił defiladę wojsk Wehrmachtu, która odbyła się w Poznaniu 3 sierpnia 1940 r., po zwycięstwie III Rzeszy nad Francją. Ku takiemu wnioskowi skłania porównanie omawianych zdjęć z całą serią innych fotografii, które zostały wykonane tego dnia przez fotografa „Ostdeutscher Beobachter" (O tych zdjęciach piszemy w nr 34/2022 „Z Archiwum Instytutu Zachodniego"). O ile jednak tamte zrobione zostały z dużej odległości i skupiają się przede wszystkim na maszerujących kolumnach żołnierzy, o tyle fotografie z „Foto-Stewner" pokazują z bliska niemieckich dygnitarzy.

Poniżej umieszczamy wszystkie pięć fotografii (IZ Dok. IV-145).

Fot. 1. Arthur Greiser i Walter Petzel odbierają defiladę.

Fot. 2. Poczet sztandarowy. W tle wóz ekipy technicznej.

Fot. 3. Dygnitarze nazistowscy podczas defilady.

Fot. 4. Dygnitarze przed defiladą.

Fot. 5. Obserwatorzy defilady patrzą w kierunku fotografa.

Dr Bogumił Rudawski – pracownik Instytutu Zachodniego, historyk, zajmuje się dziejami okupacji niemieckiej w Polsce i II wojną światową.